

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna št. L. 15.-
Naročnina: Mesečna L. 65.-
Pošt. ček. rač. št. 9-18127

Leto I. - Štev. 14

Gorica - Trst, 25. julija 1947

Izhaja vsak petek

Kmet, zemlja in svoboda

4. julija t. l. so predstavnik kmetijskih strank balkanskih in srednjeevropskih narodov Nagy (Madžar), dr. Maček (Hrvat), dr. Gavrilović (Srb) in Dimitrov (Bolgar) objavili v Washingtonu na dan neodvisnosti Združenih držav izjavo neodvisnosti proti diktaturam komunističnih manjšin nad njihovimi narodi, ustanovljenimi s pomočjo tuje oborožene sile. Isti možje so 16. julija t. l. poslali protest britanskemu in francoskemu zunanjemu ministru, ker Sovjetska zveza njihovim narodom ni dovolila sodelovati na pariški konferenci za gospodarsko obnovo Evrope.

Ta dva dogodka sta zelo značilna in pomembna. Družabni sestav vseh narodov, v imenu katerih so spregovorile imenovane politične osebnosti, je pretežno kmetijska gibanja Poljske (Mikolaiczuk), Romunije (Maniu), Madžarske (Nagy), Jugoslavije (dr. Maček in drugi) ter Bolgarije (Zemljedenci) so največja odprana sila proti totalitarizmu in diktatorskemu komunizmu. Ta gibanja predstavljajo vsako zase nedvomno ogromno večino ljudstva njihovih držav. Važno je, da so se svobodni predstavniki kmetov Balkana in Srednje Evrope v inozemstvu povezali in da skupno nastopajo.

Ni slučajno, da so kmetje največji nasprotniki komunističnega političnega nasilja in brezobzirnih družabnih pustolovščin. To izvira iz globljevih vzrokov kmetov: bista, značaja in naravne zdrave konservativnosti, katero bi bilo naporno izenačevati z nazadnjaštvom. Kmeti stane za najbolj stalen činitelj vsakega naroda, ki ga novotarije ne premaknejo zlepa z njegovega mesta. Ves način njegovega mišljenja, življenja in dela se temu upira. On je stalen, kakor je stalna narava. Kmet sprejema nove družabne zamisli in nove tehnične iznajdbe z razumljivo preudarno nezaupljivostjo in šele po temeljiti preučitvi. In vendar je napredoval od lesenega do železnega pluga in raznih sodobnih kmetijskih orodij na pogon.

Kmet ni mogoče »skolektivizirati« in izenačiti z industrijskim delavcem, ker življenje in delo v naravi je drugačno kot življenje in delo ob strojih v tovarnah in rudnikih. Zaradi večnega stika z naravo in pestrosti dela je kmet bolj obvarovan pred mehanizacijo kakor pa delavec, ki je v nevarnosti, da zaradi enoličnega dela, ki je često vse življenje omejeno na en sam duha ubijajoč gib, postane ob stroju tudi sam stroj. Povezanost z naravo delo in življenje med njo je nekaj popolnoma drugega kakor pa življenje in delo v zaprtih prostorih, med tovarniškimi dimniki in stroji brez duše, brez lepote in brez poezije. Medtem ko živi kmet polno življenje med njivami, travniki in gozdovi, na zraku in soncu, ko prisostvuje spomladanskemu prebujanju narave, njenemu zorenju v polje,

plodnosti v jeseni in počitku pozimi, ko posluša ptice, šumenje voda in gozdov, gleda jutranjo zarjo in sončni zaton, preti delavcu, ki je prikrajšan za vse te dobrine, da ob enoličnem ropotanju stroja, ob tekočem traku in delu po načelih kapitalističnega taylorizma ali komunističnega stahanovstva, postane robot. Zato je za delavca poleg drugih veliko socialno vprašanje tudi to, kako mu v zadostnem prostem času zagotoviti profiteže enakovrednega duševnega življenja, razvedrila in počitka v naravi, da se obvaruje pred škodljivimi vplivi svojega često zelo mučnega, za duha in zdravje kvarnega dela. Vprašanje dela, odmora in razvedrila je družba dolžna delavcu brezpogojno rešiti.

Kmet je po svoji naravi in po svojem odnosu do zemlje odločen zagovornik primerne zasebne lastnine in svobodnega gospodarjenja s pridelki. Vzeti kmetu to pravico in prostost pomeni kakor izkoreniniti ga iz zemlje, s katero je skozi rodove z žulji in znojem zraščan in ubiti mu vsako veselje do dela. Vsa zdrava samozavest in ponos kmeta izhajata iz tega, da se čuti neodvisnega gospodarja na koščku zemlje, kateri je z obdelovanjem vtisnil znamenje svoje osebnosti, svojega duha in svoje ljubezni. Neprecenljiva je za občo blaginjo ta zraščanost kmeta z zemljo in njegova ljubezen do nje. Ta pogon ljubezni nam rodi več kruha kakor pogon traktorjev na bencin.

Trdnost vsega našega naroda na tem koščku zemlje izvira prav iz neločljive povezanosti našega kmeta z njo. Vse drugo lažje v viharjih zgodovine odleti kakor list z drevesa, samo kmeta, katerega korenine segajo »do pekla«, kakor se je izrazil Kač v svojem »Gruntu«, hoteč poudariti njih globino, ni mogoče izruvati. To najbolj potrjuje

Položaj narodnih manjšin v Italiji

Italijanska ustavodajna skupščina v Rimu je na svojem zasedanju v torek 22. t. m. na predlog poslance g. Codignola, ki pripada Akcijski stranki (Partito d'Azione) izglasovala poseben člen v zaščito narodnostnih in jezikovnih manjšin. Člen se glasi: »Republika določa pravila za zaščito narodnih in jezikovnih manjšin obstoječih na ozemlju države«. Kam bodo ta člen uvrstili, ali v ustavo samo, ali v posebne deželne statute, ali v posebni manjšinski statut odnosno zakon, bo skupščina določila pozneje.

Ta važen korak italijanske ustavodajne skupščine v smeri priznavanja in zaščite pravic vsem državljanom, tudi narodnim manjšinam, Slovenci, ki ostanejo v Italiji, najtopleje pozdravljamo.

tudi vse velike narodne nesreče, ko zapuste svojo domovino vsi drugi prej kakor pa kmet: uradnik in delavec, obrtnik in industrijec. Nobeden izmed njih ni tako vezan na nepremakljivo zemljo, kakor je kmet. Če ga nasilno presadite, usahne kakor rastlina. Hitler ni mogel zagrešiti nad nami večjega zločina kakor ga je s tem, da je preseljeval celo našega kmeta. Kmetu se imamo predvsem zahvaliti, da smo skozi stoletja kljubovali pritiskom od vseh strani in da smo Slovenci še na tem prelepem koščku zemlje - domovine.

Komunizem je nastvil sekuro na korenino kmeta s svojim brezupnim naporom ubiti njegovo individualistično, samosvojo naravo in potrgati vezi, ki ga spajajo z zemljo. Poskus spravi evropskega kmeta v kolhoze, narediti iz svobodnega in ponosnega zasebnega kmeta državnega nameščenca, kolona komunistične oblasti, zadušiti vsako samostojno obdelovanje zemlje in razpolaganje s pridelki njegovega truda ter drugimi prisilnimi posegi v njegovo dosedanje svobodno življenje, je naletel na enodušen odpor kmetov Balkana in Srednje Evrope. Poleg politične diktature, ki se upira demokratičnemu prepričanju evropskih kmetov, je ta neposredni napad na njih naravo, značaj, način dela in življenja ter njih povezanost z zemljo, bistveni razlog, da je srečal komunizem v kmetijskih množicah strnjeno fronto, ob kateri se bo gotovo razbil. V tem vidimo globljo podlago za enoten nastop predstavnikov kmetijskih predelov Evrope, ki so trenutno pod tiranijo komunističnih manjšin. V tem pa vidimo tudi poročstvo za zmago demokracije na Balkanu in v Srednji Evropi.

V tem pa vidimo tudi vzroke za odpor primorskega kmeta proti komunizmu, ki mu hoče poleg osebne, duhovne in politične svobode vzeti tudi gospodarsko.

Pričakujemo, da bo dana manjšinam možnost uživanja prav vseh narodnih in političnih pravic, da ohrani svoj narodnostni značaj, lastne kulturne prido-bitve in možnost gospodarskega razvoja ter svobodno in pristoje uveljavljanje v političnem in upravnem življenju po načelih lastnega narodno-jezikovnega značaja.

Upamo, da bo veljalo tudi za slovensko manjšino to kar je ministrski predsednik g. De Gasperi izjavil v nedeljo 20. t. m. v Trentu glede nemške manjšine v Poadižju: »Nemci Poadižja naj bodo gotovi! Storili bomo vse, kar bo mogoče, da se uveljavijo stvarne prido-bitve. Popolno priznanje in spoštovanje bodo narodnostne pravice, jezik, šola, in običaji. Mi bomo zahtevali

od Nemcev v Poadižju enako lojalnost!

Tako sta ustavodajna skupščina in ministrski predsednik zaključila polemiko, ki se je vedno bolj zaostrijevala v zadnjih tednih posebno od strani Slovincem nenaklonjenih italijanskih časopisov »Il L'Unità« in »Messaggero Veneto« in ki je imela namen prepričati, da bi Slovenci dobili posebno zaščito kot narodna in jezikovna manjšina v Italiji.

Z izgovorom, da je javnost proti furlanski deželni avtonomiji s popolnim statutom in da hočeta posebni statut samo Slovenska demokratska zveza in »Movimento Popolare Friulano«, ki s tem ogrožata nič manj kot obstoj države same, sta ta dva časopisa prinašala vse mogoče izmišljotine na račun Slovincem, samo zato ker zahtevajo, da se njihove pravice zaščitijo in zagotovijo s posebnim zakonskim ukrepom!

Žal, da so se tudi mnoga italijanska združenja, politična in nepolitična, pustila zapeljati in začela terjati od Slovincem večjo »italijansko narodno zavest« kot

jo izkazujejo Italijani sami.

Tudi v Vidmu je prišlo do burnih prizorov na profesoorskem zborovanju, kjer sta profesorja D'Arconco in Vigevani nastopila v obrambo furlanske deželne avtonomije s posebnim statutom, drugi pa s skoro samimi južnjaki sproti njej. Seveda sta prva dva ugovarjala, da oni iz juga ne bi smeli odločati o usodi Furlanov in Furlanije, ker eden bistvenih sporov je tudi ta, da morajo Furlani v vedno večjem številu s trebuhom za kruhom po svetu (izseljenih je že okoli dva milijona Furlanov vseh slojev in poklicev!), medtem ko iz juga prihajajo v Furlanijo vedno večje trume priseljencev!

»Messaggero Veneto« je priobčil dva članka o furlanski avtonomiji s posebnim statutom, enega je napisal zagovornik avtonomije prof. Vigevani, drugega pa nasprotnik prof. Laurona. Razpravljanja prof. Vigevanija so tako temeljita, jasna in podprta z neovrgljivimi dejstvi, da izgledajo izjave prof. Laurona brez vsake stvarne podlage.

Slovensko šolstvo v Trstu

V zadnjem času je začel italijanski tisk obširno gonjo proti slovenskemu šolstvu v Trstu z osnovno trditvijo, da imamo v primerjavi s številom učencev preveč šol. Pri tem poziva polkovnika g. Carnesa naj napravi v tem vprašanju red.

To gonjo sta sprožila predvsem »La Voce libera« in tednik »L'Emancipazione«. Z obžalovanjem ugotavljamo pri teh dveh listih veliko nestalnost v pogledu odnošajev do Slovincem in naših pravic. Taki izpadi so kakor preklic vseh drugih ugodnih izjav, ki sta jih priobčila za zboljšanje odnošajev med Slovenci in Italijani v Trstu na osnovi narodne enakopravnosti in demokratične strpnosti.

Danes nimamo namena spuščati se v podrobno zavračanje teh napadov na naše zelo občutljive pravice, ker bomo o tem spregovorili drugič. Za enkrat se omejujemo na sledeče:

1. Pristajamo, da se vprašanje slovenskega šolstva v Trstu uredi na osnovi resnice, enakopravnosti in številčnih dejstev.

2. Želimo, da g. Carnes posveti vso pozornost kulturnim pravicam Slovincem v Trstu in nam v duhu določil stalnega statuta za STO prizna vse, kar nam gre. Predlagamo v tem oziru sestavo nepristranske mešane komisije.

3. Sedanje število slovenskih šol, učnih in pisarniških moči nikakor ne odgovarja številu slovenskih učencev.

4. Slovenci nimamo v Trstu niti zadosti osnovnih, kaj šele srednjih šol, ki so vse strpane v eno samo nadstropje neke stanovanjske hiše, kjer je bila proje podružnica italijanskega učiteljskega.

5. Oprema slovenskih šol z učili je nezadostna.

6. Razumemo, da doslej zaradi povojnih posledic še ni bilo mogoče v celoti zadovoljiti slovenskih šolskih pravic in potreb, zato tem odločnejše obsojamo in zavračamo očitke in napade že na sedanje tako okrnjeno slovensko šolstvo v Trstu.

7. Italijanski listi trdijo, da pride preveč italijanskih učencev na enega učitelja. Svetujemo g. polkovniku Carnesu, da preučí število italijanskih in slovenskih moči, ki so na proračunu prosvetne uprave ZVU. Vemo, da je italijanskega plačanega osebja več kot dovolj. Zakaj ga ne pošljejo na šole? Medtem pa Slovincem primanjkuje vzgojiteljev pri najskrbnejši razporeditvi.

Taki napadi na osnovne slovenske pravice, ki tako bijejo v lice ugotovljivim dejstvom, ne služijo pomirjenju in dobri odnošajem med Slovenci in Italijani Trsta ter niso izraz resnične predanosti demokraciji.

Sprememba stališča?

OF opušča abstinenco

Potem ko nam je abstenenčna abstenenčna politika OF v coni A in posebno v Trstu ves čas ZVU, vsled poslednega odklajanja vsakršnega sodelovanja pri javni upravi in ustrahovanju vsakogar, ki je imel to za škodljivo ter bil pripravljen sodelovati, povzročila težko narodno škodo na vseh področjih in potem ko niso uspela pogajanja med SIAU in italijanskimi strankami v Trstu, je končno OF spoznala pogubnost svoje-ga dosedanjega odklonilnega stališča. Sploh je za to organizacijo značilno, da caplja zelo počasi za pametnejšimi ljudmi in pozneje sprejema stališča teh ljudi, potem ko jih je preje označevala za izdajalce slovenskega naroda. Zvedeli smo, da SIAU zahteva soudeležbo v pokrajinskem in mestnem svetu, kar je doslej odklanjalo. Načelno taki zahtevi ni mogoče ugovarjati, pač pa je treba v tej zvezi ugotoviti politično odgovornost za to, da Slovenci v teh upravnih telesih doslej nismo bili zastopani in poudariti, da SIAU ni edina zastopnica slovenskega in hrvaškega ljudstva na STO, nego samo komunistov.

»V ostalem pa menim, da je treba vse diktature razrušiti!«
Cato Democraticus

Od srede
do srede

17. julija: V juniju mesecu je s sovjetskega področja Nemčije zbežalo 50.000 oseb na Bavarsko. — Ker so poizkušali pobegniti iz Romunije, je komunistična vlada zaprla 14 predstavnikov opozicijske kmetijske stranke. — V Italiji so aretirali več neofašistov, pri katerih so našli orožje. — V Avstraliji želijo sprejeti 70.000 izseljencev na leto; od beguncev pa samo nekaj Baltov. — Moskovska »Pravda« kritizira majhno proizvodnjo premoaga rudnikov. — Pri Brindisiu v Italiji so odkrili ogromno količino smodnika, ki so ga neznanci hoteli vtihotapiti v Grčijo. — Moskovski radio je omenil zaroko angleške prestolonaslednice s sledečimi besedami: »Nedavne množične aretacije, ki jih je izvedla grška vlada, so prišle istočasno s prihodom ameriškega vojaškega materiala v Grčijo in z zaroko angleške princezine Elizabete z grškim princem Filipom«. — Na sestanku Varnostnega sveta je sovjetski delegat Gromiko zagrozil, da bo ZSSR »raje uporabila pravico veta, kakor pa dovolila, da Varnostni svet ustanovi stalno komisijo za Balkan«. — Italijanska industrija bo dobila 100 milijonov dolarjev posojila ameriške banke za izvoz in uvoz.

18. julija: Člani preiskovalne podkomisije za Balkan so prišli v Janino, kjer so zaslišali prvih 20 ujetih gverilcev, ki so iz Albanije vpadli v Grčijo. Vdora se je udeležilo 8 bataljонов dobro oboroženih gverilcev; dva bataljona sta bila sestavljena iz tujcev. — Vpadli gverilci so po težkem porazu, ki jim ga je prazadejala grška vojska, začeli bežati proti Albaniji. — Juliju Maniuju je romunski »parlament« z 258 proti enemu glasom vzel poslanski mandat; s tem so voditelja romunske kmetijske stranke postavili v isti položaj kot madžarsko kmetijsko stranko; s tem so se komunisti polastili oblasti. — Povprečni ameriški delavec zasluži in more kupiti desetkrat več kot sovjetski; to so izračunali na podlagi uradnih sovjetskih živiliških cen in plač. Zaradi inflacije v ZSSR je krusna cena od lanskega septembra narasla za 140%, cena mleka pa za 220%, medtem ko je povprečna plača delavca zrasla od 400 na 500 rubljev. — Robert Patterson je odstopil kot ameriški vojni minister; Truman je na njegovo mesto imenoval podtajnika Kennetha Royalla. — Poslanska zbornica je do konca leta ukinita razpravljanje o vprašanju sprejema 400.000 beguncev v Združene države.

19. julija: Londonski »Daily Telegraph« javlja, da gverilci na begu iz Janine po starem običaju ubijajo težke ranjence, da ne bi otežili gibanja svojih odlokelov ter da ne bi preiskovalna komisija za Balkan dobila dokazov v roke. — Preiskovalna komisija je z 9 proti 2 (sovjetski in poljski) glasovoma sklenila, da bo izvedla preiskavo o gverilškem napadu na Konico. Večina članov komisije je označila taktiko sovjetskih in poljskih delegatov kot »zaviralno«; ta taktika ima po njihovem mnenju namen »preprečiti ali pa vsaj zavlačevati nepristransko preiskavo«. — Bolgarska vlada se je pritožila pri Varnostnem svetu zaradi domnevnega vdora grških čet na bolgarsko ozemlje. — Bevin je angleškimi rudarjem izjavil, da ne vidi verjetnosti za novo vojno. — Madžarska stranka svobode se »volitev« verjetno ne bo udeležila, ker bi to pomenilo »preveliko trošenje življenj«, kakor je izjavil njen predsednik. S tem je mislil na podobne dogodke, kakor so se zgodili pred nekaj dnevi, ko so najeti plačanci vdrli na strankino zborovanje in pretepli tri poslance, da so se moral zateči v bolnišnico; policija pa je nato aretirala 25 strankinih članov. — Mednarodno liberalno združenje je sklenilo ustanoviti skupine liberalcev, ki so v begunstvu in ki pripadajo državam vzhodne Evrope, kjer je bila zatrta svoboda besede in tiska. V teh begunskih liberalnih skupinah bodo predstavniki jugoslovanskih narodov, Romunov, Baltov itd. — Preden je odstopil Dean Acheson je pred odborom poslanske zbornice izjavil, da sovjetska vlada odločno podpira komunistične režime v Jugoslaviji, Bolgariji in Romuniji; ti re-

Nadaljevanje na strani 9

Od srede

do srede

(Nadaljevanje s prve strani)

Zimi predstavljajo manjšino prebivalstva in niso izraz svobodne volje teh narodov. Zato vladajo v teh državah nered, negotovost in strah.

20. julija: Med sejo burmanske vlade je šest oborožencev vdrla v vladno palačo, ubilo stražarje ter postrelilo osem burmanskih ministrov. — Nizozemska vlada je svojim četam v Indoneziji izdala ukaz, da preidejo v napad na indonezijske postojanke, ker indonezijska vlada ni izpolnila obvez. — Na Madžarskem so kar na hitro razpisali „volitve“. Prometni minister je izjavil: „Vprašali bomo ljudstvo, če je za nas ali pa za zarotnike“. Tako je včasih govoril tudi Hitler. — Chicaska univerza je objavila izjavo seruma proti jetiki.

21. julija: V Indoneziji so se začele sovražnosti. Guverner van Mook je izjavil, da je po dolgih mesecih pogajanj z nizozemskimi oblastmi indonezijska vlada pokazala zlonamernost in nesposobnost, da bi izvedla premirje. — Voditelj češkoslovaške narodne socialistične stranke Peter Zenkl je izjavil, da je ČSR sklenila, da ne bo sodelovala na pariški konferenci, ker ji je Sovjetska zveza s poročila, da je Marshallov načrt naperjen proti njej. Zenkl je dodal: „Zavzemamo se sicer za slovaško politiko, vendar pa na to politiko ne sme vplivati nobena ideologija“. — Voditelj romunske opozicije Julija Maniuja so iz sanatorija prepeljali v jetnišnico. Vladni propagandisti proglašajo sivolasega predstavnika romunske kmetijske stranke, ki se je v vse življenje boril za svobodo Rumunov izpod madžarskega jarma v Transilvaniji ter za demokracijo v Romuniji, za „izdajalca“. To dela romunska komunistična partija, ki ima v svojih vrstah veliko število bivših članov „Zelezne garde“, romunske fašistične organizacije. — Na perzijski obali Kaspijskega morja deluje sovjetsko-iranska družba za ribolov. Ker ta sovjetska družba ne daje delavcem zadostne plače, jih pristransko odpušča ter krši iranski zakon o delu, zahteva teheranski list „Ettelaat“, naj iranska vlada odločno poseže vmes zaradi zavarovanja perzijskih delavcev. — Gospodarski in socialni svet Združenih narodov je z 10 glasovi proti 7 vzdržanim in enim nasprotnim sprejel Madžarsko za članico. Nekaj predstavnikov je izjavil, da bi proti Madžarski morali zavzeti enako stališče kot do Francove Španije, ker je tudi madžarska vlada protidemokratska. — Skupina britanskih ladij je prišla na obisk v Turčijo. — Britanska spodnja zbornica bo v kratkem razpravljala o aretacijah socialistov na Poljskem. — Britanska vlada je poslala romunski vladi protestno noto glede zadnjih aretacij v Romuniji.

22. julija: Soproga argentinskega predsednika Perona je prispevala v Pariz. — Združene države so izstopile iz sovjetsko-ameriške komisije za ureditev petrolejskih vprašanj v Romuniji, ker ni več upanja, da bi prišlo do sporazuma. — Madžarska stranka svobode se je zaradi vladnega terorja razšla. Poslanci so zapustili parlament. — V Parizu delujejo odbori konference za gospodarsko obnovo Evrope; izdelali so natančen dnevni red in izvolili predstavnike. — Nizozemci so se izkrcali na več krajih na javi ter nadaljujejo z vojaškimi akcijami proti indonezijscem. Bombardirali so z letali indonezijska letališča, križišča in druge strateške točke. — V Rzesovu na Poljskem so obsodili na smrt 32 upornikov, ki so vsi Ukrajinci.

23. julija: Balkanska preiskovalna komisija je poslala poročilo, da sta sovjetski in poljski delegat poizkušala prepričati obisk komisije na albanski meji, odkoder so nedavno tuj gveriljci vdrla na grško ozemlje. — Britanska delegacija za trgovinska pogajanja z ZSSR se je vrnila v London, ker ni mogla doseči sporazuma zaradi pretiranih cen, ki jih sovjeti zahtevajo za svoje žito. — Nepismeni makedonski pop, ki so ga grške čete ujele med gveriljci, je izjavil, da so jih oborožili Albanci in Jugoslavo. — V Milanu so odkrili organizacijo, ki je nabirala prostovoljce za gveriljske boje v Grčiji. — Britanska vlada je poslala romunski novo noto, v kateri pravi, da slednja že vnaprej odklanja nekatere obveznosti, ki jih nalaga mirovna pogodba. Nota dostavlja: „Britanska vlada ne more sprejeti pojasnja, da vse osebe, ki so jih v zadnjem času romunske oblasti aretirale in so zdaj pod nečloveškimi pogoji v zaporih, v celoti pripadajo organizacijam fašističnega tipa.“

Po prelomu med Vzhodom in Zahodom

Vsakomur, ki si tega neče iz kakršnih koli razlogov prikrivati, mora biti danes jasno, da se je po propadli pariški konferenci, ki se je 2. julija po petih zasedanjih zaključila z znano Molotovljevo grožnjo ter po novi pariški konferenci 16 držav, ki se je pričela 12. julija, dokončno razblinila možnost sporazuma med zahodom in vzhodom. V dveh letih po koncu vojne ni uspel torej niti ideološki niti politični niti gospodarski kompromis med demokracijami in komunizmom. Drugi del pariške konference ni prav za prav več poizkus pomirjevanja, in to kljub dejstvu, da so znova uradno povabili Sovjetsko zvezo, marveč spada že v drugo obdobje zgodovinskih odnošajev v svetu. Stopili smo v obdobje več ali manj odločilne, zaključne diplomatske in gospodarske tekme za izoblikovanje dveh svetov.

Nadaljnji potek zasedanja odborov 16 držav poslednje bo več predmet splošnega evropskega razvoja, marveč le zahodnega. Po neuspešnih poizkusih za ureditev sveta na splošno in Evrope posebej, ki so se izjavili zaradi nestrpnosti Sovjetske zveze, je zahodna Evropa odločena, da izvede svojo ureditev v okviru s svojimi močmi in s podporo Združenih držav. Ne bi bilo upravičeno, če bi zaradi dejstva, da se je izjalovila širša vseevropska zamisel Marshallovega načrta, podcenjevali to, o čemur so sklepali in razpravljali še danes na pariški konferenci in kar bo praktično oživotvorjeno v teku bodočih mesecev. Kljub obžalovanju, da ni prišlo do sporazuma, ki bi svetu prisedil novo trpljenje, po drugi strani z zadostnim ugotavljanjem odločnosti zahodne Evrope ter Združenih držav, da so končno spoznale zavlačevalno taktiko Sovjetske zveze pri splošni obnovi in ureditvi sveta, ki jo vodi želja po pridobivanju na času ter se odločile za samostojno akcijo. Prepričani smo, da je kljub vsemu prišlo zaradi te odločitve do sproščanja pri vseh tistih, ki so v zadnjem času z zaskrbljenostjo opazovali posušanje zahoda, ki smo ga opazili v Teheranu in v Jalti in ki je v mnogočem slično razvoju, ki je dovedel do Monakovega. Razlogov imamo, da trdimo, da delijo to sproščanje kljub težkim izgledom, ki se zanje odpirajo, tudi milijoni ljudi na vzhodni strani zeleznega zastora.

Danes so meje, torej več ali manj dokončno postavljene. Šestnajst držav zahodne Evrope (z izjemo Španije in nekaterih neznanstvenih držav) s približno 210 milijoni prebivalcev stoji nasproti devetimi državami, ki štejejo približno 230 milijonov prebivalcev, če računamo zraven seveda tudi neevropski del Sovjetske zveze ter popolnoma izpuštimo iz računa Nemčijo. Sovjetsko in satelitsko časopisje ter drugi propagandni viri vzhodne Evrope govore danes o propadu pariške konference kot vseevropske gospodarske obnovitvene konference res ni uspela, vsekakor pa je gotovo, da je pred 16 državami zahodne Evrope možnost, da se gospodarsko postavijo na noge, kar v pogledu devetih držav vzhodne Evrope, ki

jih je na čelu s Češkoslovaško z novim Monakovim pokoril diktat iz Moskve, ne bi mogli reči. Priznavamo poljedelsko moč tega vistosmerjenega področja, priznavamo, da utegne biti letošnja zetek v Sovjetski zvezi dobra, vsakomur pa mora biti jasno, da je bila doslej večina teh držav odvisna ravno od pomoči zahoda, v prvi vrsti Združenih držav. To se z demagoško potezo peresa ne da spremeniti. Kakšno moralno upravičenost in gospodarsko osnovo ima tedaj propagandna krilatca o »dolarskem suženjstvu«, če upoštevamo da znaša sovjetski dolg Združenim državam 110 milijard dolarjev in da se je ta država potegovala za novo visoko posojilo v Ameriki, da svojim satelitom pri obnovi doslej ni ničesar pomagala, marveč so bile te države v breme zahodnih držav, v prvi vrsti spet Amerike, Sovjetska zveza pa je od njih le jemala? Kakšna bo gospodarska bodočnost vzhodne Evrope pod vidikom položaja, kakršnega smo opisali v eni izmed prejšnjih števil našega lista? Posledice, ki jih je s svojim zadržanjem in pritiskom tem državam povzročila Sovjetska zveza, so tragične.

Razumljivo je, da prihaja zaradi novega položaja, kakršnega je ustvarila Sovjetska zveza, v vzhodnem področju, do novih pojavov. Moskva, ki je sedanje stanje načrtno od vsega početka sama hotela in ustvarila, hoče to stanje prikazati kot posledico zadržanja zahodnih demokracij. Pojavlja se geslo o zatiranju in ogroženosti, pri čemur se hoče komunizem spet posluževati slovanskih čustev. Vračamo se v dobo, ki smo jo doživljali pred 10 leti, ko je z enakimi parolami opravičeval svoj napad na svet nacizem. Vrstijo se obiski v »novem Berchtesgadenu«. Moskva išče in ustvarja ventile za odvratanje pozornosti notranje javne mnenja v čistkah, zatiranju »reakcionarstva« in odkrivanju zarot. Bierut v Beograd, Groza v Beograd, Budinpešto in zdaj v Sofijo. Delavnost v Beogradu, kamor v zadnjem času prihaja

Zahodom

jajo tudi razni manjši balkanski satelitski državniki, kamor je prišla 8. junija bolgarska vojaška misija, ki je najbrže razpravljala o ustanovitvi balkanske federacije ter o skupni akciji v pomoč grškim gverilcem in kateri je čez tri dni sledila češkoslovaška vojaška misija. Albanski Hodža v Moskvi, enako Gottwald in Masaryk. Gospodarskim in kulturnim sporazumom se pridružujejo po drugi strani aretacije in procesi na Madžarskem, Poljskem v Jugoslaviji, Romuniji, Bolgariji. Na vzhodu ustvarja Moskva blok s cementom brezobzirnega komunizma povezanih držav ter neglede na razpoložene tlačenih slovanskih in drugih narodov izgrajuje v tem prostoru vojaško silo, ki šteje že danes gotovo 5 do 6 milijonov mož pod orožjem. Vse to se dogaja v svetu, v katerem je že v letošnjem letu najmanj 40 odprtih sporov svetovnega pomena na področju mednarodnih, državnih, rasnih in kolonialnih vprašanj, da ne govorimo tudi o vojaških spopadih na Kitajskem, v Grčiji, Indoneziji itd.

Nepopularno je govoriti o tragičnih izgledih za bodočnost, toda zdi se nam, da se približujemo časom, ko bo dobra volja postavljena pred najtežje preizkušnje. Od diplomatske vojne do dejanskega spopada je bila doslej običajno le kratka pot. Združene države bodo stopile prihodnje leto v eno izmed najbolj kritičnih obdobij, ko bodo zaradi predsedniških volitev osredotočene same vase. Kdor je količkaj zasledoval diplomatsko in vojno taktiko, bo razumel, da je takšen čas najugodnejša prilika za izvedbo določenih dejstev.

Želeli bi, da bi bili preveč črnogledi. Zdi se nam pa, da nas budno zasledovanje dogodkov ter izkustva, ki jih imamo iz preteklosti in katerim do nedavna morda nihče ni hotel verovati, opravičujejo, da ne govorimo proti vesti, to je s pres optimistično.

T. L.

Nove „dinastije“

Pod gornjim naslovom je londonska revija »Jugoslavija« priobčila v junijski številki t. l. naslednji članek:

»Moskva je 15. maja 1943. leta iznenadila svet z objavo senzacionalne vesti, da se Kominternna razpušča. Senzacija je bila 10. junija istega leta potrjena z objavo sklepa vodstva Kominternne s podpismi vseh članov. Celokupno javno mnenje in vsi merodajni činitelji zapadnih zveznikov so sprejeli to vest s pravim navdušenjem in nedeljenim zadovoljstvom. Verjeli so, da je to ogromen prispevek Sovjetske zveze k bodoči ureditvi odnošajev in utrditvi miru na vsem svetu po zloemu nacizmu in fašizmu. Mislili so, da je to dokončna odpoved vsem podtalnim rovarjenjem v korist iskrene sodelovanja vseh narodov in da to pomeni opustitev vseh zvez s komunističnimi strankami v drugih državah. Toda bili so od vsega početka ljudje, ki so gledali na ta sklep kot na današko darilo.

Dogodki so na žalost dali prav dvomljivcem. Stanje, ustvarjeno v Srednji Evropi in na Balkanu, je največ prispevalo, da so se mnogim ljudem odprle oči. Zadržuje pogledati imena podpisnikov onega sklepa in pomisliti na njih današnje vloge v njih državah. Glejte podpisnike:

1) *Maurice Thores*, ki je za časa vojne nevarnosti 1939. leta pobegnil v Moskvo, danes voditelj komunistov, do nedavna podpredsednik vlade, predvideni diktator v Franciji;

2) *Palmiro Togliatti* (Ercole Ercoli), vodja komunistov, do nedavna podpredsednik vlade, predvideni diktator v Italiji;

3) *Wilhelm Pieck*, vodja komunistov, šef tkzv. »enotne socialistične stranke«, ustvarjene pod sovjetskim pritiskom v vzhodni Nemčiji v sovjetskem zasedbenem področju;

4) *Klement Gottwald*, vodja komunistov in predsednik vlade v Češkoslovaški;

5) *Matyas Rakosi*, vodja komunistov, podpredsednik vlade v Madžarski, ki že sedaj, čeprav ima neznatno manjšino v parlamentu, terorizira vlado in parlament, zasčiten s sovjetsko zasedbo;

6) *Ana Pauker*, generalna tajnica romunske komunistične stranke in stvarni šef Grozine vlade;

7) *Georgi Dimitrov*, vodja komunistov in predsednik vlade v Bolgariji;

8) *Otto Kuusinen*, vodja komunistov in predsednik prve sovjetske republike na Finskem.

Kominternna je bila 1943. leta nevidezno razpuščena. Dejansko je ona danes močnejša kot je bila takrat, ko so njeni šefi bili zbrani v Moskvi. Danes držijo oni v celi Evropi v svojih rokah zelo važne in celo najvišje položaje in gotovo so vsi še vedno organizirani člani boljševiške stranke, nekateri celo sovjetski državljani... Tako zvani razpust Kominternne je mnogim, kakor Thoresu, Togliattiju, Rakosiju in Dimitrovu pred zaveznicami celo olajšal povra-

tek v svoje države in polastitev odločilnih položajev. V Jugoslavijo so bili poslani s Titom na čelu enako važni funkcionarji. Podoben slučaj je tudi s Poljsko.

Tako je kominternna stvarno razširila svoj vpliv po vsej Evropi. Toda neprizadet ni ostal niti ostali svet. Ona se širi po vsej zemeljski obli. Ona stoji za vsemi neredi od Mandžurije, Koreje, Indo-Kine preko Perzije, Turčije, Palestine, Grčije, vse do Atlantika. Špijonaža afera v Kanadi, peta kolona v Združenih državah Amerike in agitacija v latinski Ameriki pričajo, da je delovanje preneseno tudi na drugo poloblo.

Kakor so nekoč dinastije, povezane z rodbinskimi vezmi, vzdrževale v Evropi svoje režime, tako danes, pripominja neki švicarski list, predstavljajo komunisti, vzgojeni v Moskvi, ozko povezano oligarhijo. Spominjamo, kako je Tito delal pogodbo s Togliattijem, prepuščajoč mu Trst za Gorico pod pogojem, da bo Italija Togliattijeva, t.j. komunistična.

»Stvarna demokracija«

Socialist dr. Ferfolja je postal komunist

Na sramežljiv posredni način in ne da bi mi že izpolnili zahtevani pogoji, je »Primorski dnevnik« z dne 22. junija t. l. prekinil svoj molk in spregovoril z nami. Tokrat je položil tajnik SIAU g. Babič svoje besede v usta bivšega socialističnega komunističnega totalitarca g. dr. Ferfolje iz Trsta. Na nekem sestanku »aktivistov OF«, ki ga je vodil g. Babič, je dr. Ferfolja v bistvu ponovil prvi Babičev napad na našo »Demokracijo«, na katerega smo odgovorili 2. maja t. l. Med drugim je rekel:

»Vsako cepljenje je v današnjih razmerah izdajstvo naših narodnih interesov... formalna demokracija, kjer lahko vsak dela kar hoče... je lažidemokracija. Svoboda duha, individualnosti, kritike, to je v redu; toda ne sme biti na škodo socialne pravičnosti in ne v destruktivne namene. Smer naše politike mora biti torej obrnjena proti vsebinsko realni demokraciji ne pa proti formalni ali lažidemokraciji... Iz navedenih razlogov odklanjamo nasprotno tendence, posebno one, ki jih zastopa tednik »Demokracija«, ki greši proti načelom in pogledom... katere smatramo za pravilne. List piše naravnost sovražno proti Jugoslaviji, samo zato, ker je Titova. Mi pa pravimo, da Jugoslavije sploh ne bi bilo več, če bi ne bila Titova. Razbita bi bila na življenja nezmožne delce in na razne interesne sfere tujcev. Istotako piše list sovražno proti sovjetski Rusiji... List piše o komunizmu in komunistih, posebno pa o KP, kot največji nesreči za Slovence in za Slovane... Ne moremo se zanašati ali naslanjati na Anglosaksonce kot na politične prijatelje... Nastopiti moramo pod imenom OF kot etniška slovenska enota v okviru SIAU je v Trstu. To je naša politična potreba, to je politični imperativ za vse Slovence, ki pridemo v sklop STO:ja.«

Na ta napad odgovarjamo: 1) G. dr. Ferfolja ni več socialist nego popoln komunističen totalitarca, ki služi diktaturi ene misli in ene stranke pod pretezo neresnične narodne koristi ter

označuje izvajanje svobode političnega mišljenja in združevanja za izdajstvo narodnih interesov, kakor je to delal fašizem. Socialistične stranke vsega sveta so demokratske, priznavajo osebne in državljanske svoboščine ter so odločne načelne nasprotnice komunističnega in fašističnega diktatorskega totalitarizma. G. dr. Ferfolji, ki je izdal svojega učitelja, humanista in demokrata Masaryka ter na stara leta zatajil svoj življenjski program, odrekanje moralno pravico dajati našemu narodu politične nauke.

2) Demokratske svoboščine nikakor niso v nasprotju z narodnimi koristmi ter ne izključujejo iskrenega sodelovanja raznih poštenih političnih strank v skupnih narodnih stvarih, kakor to trdi nestrpni totalitarca g. dr. Ferfolja, ki zahteva fašistično enotnost naroda v eni sami stranki kljub tragični usodi vseh narodov, ki so bili nasilno strpani v tako lažno enotnost.

3) Formalna demokracija je pogoj stvarne demokracije. Duše demokracije ni mogoče ločiti od telesa demokracije. Če zavržemo načelo narodove suverenosti, svobodo misli, govora, tiska in združevanja, kako naj pride do izraza volja naroda, ki je izvor vsake resnične ljudske, t. j. demokratske oblasti? Vse to je za stvarnega demokrata g. dr. Ferfoljo le »lažidemokracija«. Ako zavržemo dolžnost zaslišati ob vsakem javnem vprašanju svobodno ljudstvo za mišljenje, kdo si sme mesto njegove lastiti pravice, da diktatorsko določa vsebino demokracije? Stvarna demokracija brez formalne demokracije se v takem primeru nujno izprevrže v triznotno oblastiteljne manjšine, kar nam dokazujejo mnogi primeri, novi vzori g. dr. Ferfolje.

4) »Demokracija« ne piše sovražno o Jugoslaviji, nego samo proti diktaturi manjšine, ki vlada nad jugoslovanskimi narodi in sega s svojimi škodljivimi vplivi do nas. Dobro razlikujemo državo od trenutne vlade. Trdimo, da je bila komunistična revolucija za

Slovence, Srbe in Hrvate usodna in da bi bila demokratska Jugoslavija brez nje večja in mnogo srečnejša, ne pa razbita. Ali mar dr. advokat Ferfolja resno misli, da bi demokraciji in uporu 27. marca 1941 zvesta Jugoslavija bila kot nagrada od zmagovalnih zavznikov razdeljena med poražene sovražne sode? Ponavljamo, da je zgodovinska krivda komunistov, da ves naš narod se ni združen niti po tej vojni, ker so ga zvestavo trtvovali interesom revolucije.

5) Mi nismo proti Rusiji kot slovanski državi, pač pa smo proti temu, da bi bil naš mali narod slepo brtvujoče se sredstvo njene sovjetske oblasti za mednarodne revolucionarne namene komunizma. Mislimo, da lastna korist narekuje samostojno uravnovešeno in posredovalno zunanjo politiko demokratične Jugoslavije med velikimi silami, Enostranska zunanja us-

smeritev sedanjega režima zgolj zaradi uspeha notranje revolucije je bila za naš narod katastrofalna. O tem govore dogodki in dejstva.

6) Končno pribijamo, da nam predržno očitajo izdajstvo slovenskih narodnih koristi v Trstu samo zato, ker zagovarjamo neločljiva načela formalne in stvarne demokracije in dosledno nasprotujemo v najvišjem narodnem interesu vsakršnemu desnemu ali levemu totalitarizmu prav tisti ljudje, ki so prodajali ves Trst tujcu.

G. dr. Ferfolja, razpoloženje ogromne večine našega naroda je proti vam prav zaradi vaše »stvarne ljudske demokracije«, ki jo ima priliko spoznavati na lastni koži. Tega razpoloženja ne bo zavilo niti vaše prizadevanje, ki je malo prepričevalno prav zato, ker ste nekoč drugače pojmoval demokracijo. Nagibi, ki vas vodijo pri takem početju, bi nas bolj zanimali. Radi bi vam videli v dušo.

GOSPODARSTVO:

**Jugoslavija in gospodarstvo STO-ja
Želje ter realnost**

V razgovorih z našimi gospodarstveniki imamo čisto priliko slišati pritožbe ter opazovati njih razočaranje, nad gospodarsko politiko sedanjih jugoslovanskih eksponentov v Trstu, s katerimi pri tem zvešto in slepo sodelujejo razne pomožne organizacije.

Ker je postopanje kakršnega so deležni slovenski gospodarstveniki v Trstu sličejo onemu, kakršnega doživljajo slovenski gospodarstveniki v ostalem delu zone A in v Italiji ter verjetno inozemstvu sploh, smatramo, da je predmet dovolj važen in ga lahko kot takega obravnavamo, čeprav se pisec globoko zaveda, da se bo s tem dotaknil zelo skeleče stvari, o kateri se sicer povsod govori a se je dosedaj še ni obdelalo v vsej povezanosti in obsežnosti.

Po mišljenju pisca, izključujoč seveda razne izredne izjemembe, bo ostala »linija« dosedanje uradne in poluradne jugoslovanske gospodarske politike na tem prostoru

ludi v bodoče neizpremenjena. »Linija« kot taka seveda ne predstavlja nekaj stalnega, imela bo svoj razvoj in danes nedvomno še ni dosegla vseh onih uresničenj in oblik, kakršne bo imela v naslednjih, stopnjah (obstojajo še mnogi obziri, marsikje je treba še skriti pravo barvo in namere!). Komunisti postopajo tudi tu po pravilu »najmanjšega odpora«. Najprej je treba spraviti na tla najožji in najmenj številen krog oseb izmed vseh onih krogov, katere se ima namen uničiti. Postopoma pa pridejo vsi na vrsto. Vendar bodo naša opazovanja in pojasnjevanja morda pripomogala razmišljanjem, da lahko samostojno sklepajo in si ustvarijo sliko o bodočnosti kakršna bo, brez ozira na želje in nade prizadetih. Kot taka bodo torej koristna in ne samo zanimiva.

Preziranje slovenskih gospodarstvenikov

Slovenski gospodarstveniki so bili »svobodilni frontie krvavo po-

trebni v času njene borbe za oblast. Takrat je bilo vse polno obljub, O »postopni likvidaciji privatnega sektorja« ni bilo ne duha ne sluha! S polastitvijo oblasti se je pa položaj korenito izpremenil. Nvoji oblastniki so dobro vedeli koga morajo najprej udariti, ako hočejo, da bo njihova oblast trdna. Uničiti je treba vsa samostojna gospodarstva in njih lastnike, ki vsled svoje neodvisnosti niso prisiljeni prodajati svoje svobode in mišljenja. Zato je bil ustvarjen ves tisti »stroj zakonov in predpisov za uničenje samostojnih podjetnikov in poklicev. Stvar začena z razlastitvijo večjih obratov, ukinitvijo svobodnega združništva, svobodne pobude ter se nadaljuje v prepovedih izvrševanja odvetniške prakse in podobno.

V naših krajih, kjer totalitarizem nima v rokah izvršne oblasti, so postopki drugačni. Preziranje in neupoštevanje zavzema pri tem glavno mesto. Za trdovratnejše primere pa stoji na razpolago tudi druga sredstva, s katerimi se čisto ne samo zakotno, temveč celo javno grozi.

Mišljenje tukajšnjih gospodarskih strokovnjakov je vpoštevano edino, če je skladno z mišljenjem Partije. V vseh drugih primerih pa so taka spraševanja za mišljenje samo navadna burka, da bi se za največje črnil videz uvaževanja. Podobno se sedaj zopet sklicujejo sestanki »živele« OF, ki naj bi se bavili s krajevnimi vprašanji slovenstva. Postalo je prevročje in treba je vreči nekaj peska v »čil! V bistvu pa ostane vedno vse pri starem, t. j. pri Partiji, s Partijo in za Partijo.

Vsak kdor ni razveljen in nima mehke hrbtnice si danes zastonj prizadeva, da bi primerno sodeloval pri trgovskem prometu z Jugoslavijo ali celo B, pa čeprav je na tem prometu desetletja temeljil ves njegov gospodarski obstoj.

To so gola dejstva, ki pa v kljub vsemu za poudince osebno nimajo onih pogubnih in nepopravljivih posledic kot bi jih imela, ako bi se mahajali v oblasti komunizma. K sreči ta nima pri nas v rokah popolne oblasti in ni edini odjemalec. Toda tako postopanje, katerega je danes praviloma deležna že večina pomembnejših slovenskih gospodarstvenikov (začasno so izzeti samo še širši krogi malih gospodarstvenikov in pa mehki oportunisti). To pa povzroča neprečeljno in nepopravljivo škodo uveljavljanju slovenskega življa na tem trenj pol-

nem ozemlju. Za popravilo te škode slovenski gospodarski živelj ne more drugje najti primerne nado mestila za pomoč, ki mu je vkljub vsem pričakovanjem današnja Jugoslavija ne mara dati. Tu se iz idejne in strankarske zagrizenosti izviraajo greh današnjih jugoslovanskih oblastnikov razširja v hujši in težji nacionalni greh, ker s takim svojim postopanjem prepričujejo sorazmerno rast in uveljavljanje lastnega življa na onih tleh, kjer italijanski večinski živelj z vsem poletom krepi svoje sile in pozicije ob polni pomoči svoje domovine. To ni več »hladna likvidacija« z notranjimi posledicami. Kajti s takim postopkom se, kot bomo videli, ne slabe vsi, temveč samo slovenski gospodarstveniki. Morita prav zato, ker so naši in ker je vsako sovraštvo med svojci hujše kot pa sovraštvo med tujci?

LEVSTIK:

»V današnjem pokvarjenem času ljudem ni do resnice; dobri so vsi, tudi najgrši, najzaničljivejši pripomočki, samo da se doseže nepošteni namen.« - To naj si zapomnijo vsi totalitarci, ki uče, da sta moralna tudi laž in umor, če služita vladi nasilja!

„Svoboda je zlata...“

Partizanske pesmi iz dobe borb pozivajo proti nasilju tiranov, govore o pravicah človeka in o svobodi: »Svoboda je zlata, svoboda je vse, zanjo se borimo, zanjo vsak naj umre!«

Borba je končana, komunisti so prišli na svoj način iz opozicije na oblast in ustoličili mračnjaško trinoštvo. Pesmi proti nasilju fašizma se obračajo proti nasilju komunizma. Pesem »Svoboda je zlata...« postaja himna proti ljudem, ki v opoziciji zahtevajo od vlade svobodo, a na vladi zatirajo opozicijo. Komunistična gesla proti fašizmu postajajo gesla proti komunizmu. Nepoštena politična gibanja, ki se za uvedbo lastne diktature borijo proti drugi diktaturi z grdo zlorabo demokratičnih gesel o pravicah človeka in o svobodi sploh, je treba tolči z njih lastnimi neiskrenimi besedami.

Vabimo naše ljudstvo, da bolj kot kdaj poje komunistično pesem: »Svoboda je zlata, svoboda je vse...«

Maximilian Robespierre:

SVOBODA TISKA

»Svoboda tiska je za svobodo mišljenja in svobode sporočanja svojih misli drugim najčudovitejša lastnost, ki loči človeka od živali. Ta svoboda je istočasno tudi dokaz o večni poklicanosti človeka za družabno življenje ter obenem služi kot vez, duša in neobhodni pogoj za obstoj same družbe, je edino sredstvo za njeno izpopolnjevanje in doseg gotove stopnje moči, prosvetljenosti in sreče.

Da človek sporoča svoje misli ustmeno, pisмено ali s pomočjo te srečne umetnosti, ki je tako dvignila in razvila njegovo duševno obzorje in zagotovila vsakomur možnost, da stopi v dotiko s celim človeškim rodom, to je pravica, ki je neločljiva od človeka, ki ostaja vedno ista, ker svoboda tiska ne more biti ločena od svobode govora, a ena in druga sta prav tako sveti, kakor je sveta narava. Svoboda tiska je tako neobhodno potrebna, kakor je neobhodno potrebna sama družba.

Na podlagi česa, po kaki zli usodi so si skoro povsod zakoni prisvojili pravico rušiti to svobodo. Po tem, ker so zakoni delo despotov, a svoboda tiska je najstrašnejši bič za despotizem. S čim se more v samem bistvu pojasniti ta čudni pojav, da milijone ljudi tlačijo en sam človek? S čem drugim ako ne z globokim neznanjem in topo brezčutnostjo, v katero so zapadli? Toda ako bo vsak poedinec, varujoč občutek lastnega dostojanstva, imel možnost odkriti izdajalske namere in lažne težnje tiranije, kadar bo v vsakem trenutku lahko poudaril človečanske pravice proti vsakemu pozikusu naperjenemu proti tem pravicam, suverenost naroda proti njegovemu ponižanju in bedi, ko bodo nedolžno tlačeni imeli možnost nezakonovno dvigniti svoj gromki in istočasno svečani glas in ko bo resnica mogla zediniti vsa srca in vse duhove v svetih besedah: svoboda in domovina! — tedaj bo ošabnost povsod našla neprehodne ograje in despotizem bo prisiljen bodisi odstopiti ali pa se razbiti ob nepremagljivi sili javnega mišljenja in splošnih želja. Zato vidite s kako zlobno in prevarno politiko so se združili despoti in tirani proti svobodi besede in tiska, vidite vladajoče, ki jo preganjajo v imenu zakonov, katere so sami ustvarili, da bi skrili svoje zločine. Otresimo se jarma teh predsodkov, ki so nas zaslužnili in naučimo se od tiranov ceniti vso važnost svobode tiska! Zaradi tega predlagam, da narodna skupščina objavi:

1. da ima vsakdo pravico objavljati svoje misli na vse mogoče načine in da svoboda tiska ne more biti z ničemer vezana ali omejena,
2. da se mora vsakdo, ki bi ogražal to pravico, smatrati za neprijatelja svobode in podvreči z vso strogostjo kazni, ki jo bo določila narodna skupščina,
3. da imajo privatne osebe, ki bodo oklevetane, možnost zatevati zadoščenje za škodo, katero jim povzročijo kleveta, na način, ki ga odredi narodna skupščina.

Tako je nekoč govoril veliki revolucionar, eden izmed pobudnikov in voditeljev francoske revolucije, ki je dal za te ideje preliti toliko človeške krvi, kolikor jo prelivajo sedaj komunisti, da bi te svoboščine zopet zatrl.

LEVSTIK:

»Vsakemu človeku velja oglasiti se, ako vidi koga, da je zašel s prave ceste, posebno pa takrat, če je nevarnost, da bi jih več udarilo za njim. Saj vemo, kako je pri nas, da gremo po sledu tistega moža, ki je pot zgrešil, raje kakor pa za tistim, ki prav hodi.« — To naj si zapomnijo vsi totalitarci, ki zahtevajo, da je treba slepo slediti božanstvenim diktatorskim »Voditeljem« v gotovo pogubo!

IZ ŽIVALSKEGA SVETA

(Prispodoba družabnega prevrata)

Pogostoma ste lahko slišali pripovedovati kako kokaš: »Pod vodstvom našega voditelja, tovariša Napoleona, sem znesla pet jaje v šestih dneh.« Tudi krave so modroval: »Hvaležne bodimo modrenu vodstvu našega preljubega tovariša Napoleona, da ima voda v tem studencu tako izvrsten okus!« Razpoloženje živali se je najlepše zrcalilo v pesmi, ki jo je zložil prašič Minimus:

*Oh, oče vseh brezdomcev,
slava naša, slava vseh potomcev.
Sree se mi topi,
ko gledam tvoje majhne,
a ukazuje oči.
Sonce ti naše,
Napoleon naš!
Vsega nam daješ,
kar poželi si srce:
trebul je poln dvakrat na dan,
hlev nam je vedno s stamo poslan.
Vsaka žival — majhna, velika,
sladko počiva, umirjeno diha,
saj ti jo varuješ,
Napoleon naš!*

»Če imel bi potomec, ne bi ga učil jesti iz lonca; prej bi mu rekel: »Glej, da znaš vzklikati krepko: NAPOLEON NAŠ!« Napoleon je odobril pesem, ki so jo napisali na steno kašče poleg sedmih zapovedi.

Medtem je bil Napoleon s posredovanjem odvetnika Whymperja

zašel v zamotana trgovska pogajanja s kmetoma Frederickom in Pilkingtonom; drv še vedno ni prodal. Nenadoma so se spet pojavile vesti, da Frederick pripravlja napad na »Živalsko kmetijo«. Tudi Snowball ni miroval. Nekega dne so se prostovoljno prijavile tri kokaši, da so na Snowballovo pobudo pripravljale zaroto proti Napoleonovemu življenju. Takoj so jih usmrtili. Nove varnostne ukrepe so uvedli. Stirje psi so stražili Napoleona med spanjem. Nastavili so majhnega pujska Pinkeya, katerega naloga je bila poskušati hrano, da ni zastrupljena.

Četudi so šle zveze z zunanjim svetom samo preko Whymperja, je vendar bil Napoleon v prav prijateljskih odnosih s Frederickom in Pilkingtonom. Živali niso ljubile Pilkingtona pač zaradi njegovega človeškega rodu, Fredericka pa so sovražile in se ga bale. Govorili so, da pripravlja napad z dvajsetimi možni, oboroženimi s puškami. Poleg tega naj bi že dobil tih pristanev vseh oblasti, da lahko kmetijo pridrži, čim si jo prilasti. Iz Pilkingtonove kmetije so prihajale strašne vesti o razmerah na Frederickovi kmetiji. Pripovedovali so, da je nekega starega konja pobil do smrti, stradal svoje krave, ostarelega psa pa vrغل v plinsko celico. Živalim je hotela kri vzklicati zaradi teh okrutnosti. Hotele so vdreti na Frederickovo kmetijo

in narediti red. Toda kričać jih je svaril, naj se ne prenačijo in zapajo Napoleonovi strategiji.

Nerazpoloženje proti Fredericku je raslo. Napoleon je nekoč sklical živali in slovesno izjavil, da ni nikoli mislil prodati drv Fredericku. Golobom, ki so še vedno letali na sosedne kmetije ščuvat k uporu, so prepovedali kričati: »Smrt človeškemu rodu«, temveč samo »Smrt Fredericku!«

Jeseni so odkrili, da je veliko ljulike med pšenico. Hitro so dogvali, da je to posledica Snowballove zarote. Ponoči naj bi prihajal in mešal ljuliko med semensko pšenico. Potem so živali tudi poučili, da Snowball ni nikdar imel — kot so mnoge mislile — odlikovanja »Živalskega heroja prvega razreda«. To je bila gola Snowballova izmišljotina kmalu po bitki pri »Kravji ograji«.

Te jeseni je bila ob strašnih naporih končana graditev mlina na veter. Sicer je bilo treba še namestiti stroje, za nakup katerih je posredoval Whymper. Toda zgradba je končno stala. V brk vseh težav, kljub neizkušeni, nezadostnih sredstev, slabe sreče in Snowballove zarote so delo končali točno na določeni dan. Sam Napoleon je prišel v spremstvu psov in petelinčka osebno čestital živalim za njihov uspeh in izjavil, da se bo poslopje imenovalo »Napoleonov mlin«.

Dva dni pozneje so živali na posebnem sestanku zvedele, da je Napoleon prodal drva Fredericku, ki jih bo takoj prihodnji dan odpeljal. Ves čas navideznega prijateljstva s Pilkingtonom naj bi bil Napoleon v tajnih pogajanjih s

Frederickom. Vse zveze s Pilkingtonom so pretrgali, na njegovo kmetijo so pošiljali sramotilne poslanice in pozivali živali k uporu. Geslo »Smrt Fredericku« so takoj spreminili seveda v »Smrt Pilkingtonu«. Vesti o pripravah za napad so bile po Napoleonovem pričevanju netočne, krutosti znatno pretirane. Tudi Snowball naj bi se ne skrival pri Fredericku, temveč mnogo znakov naj bi kazalo, da je v resnici skrit pri Pilkingtonu.

Prašiči so naravnost noreli od navdušenja nad Napoleonovo zvižajnostjo. Ko je hlinil svoje prijateljstvo Pilkingtonu, je prisilil Fredericka, da je dvignil ceno za dva najst funtov. Toda celo tukaj je pokazal Napoleon svojo večjo sposobnost, Frederick je namreč hotel plačati v nekakšnem papirju, ki ga je imenoval »šek«, tako je razlagal kričać. Toda Napoleon je bil preveč pameten, da bi mu nasedel. Zahteval je plačilo v denarju, ko bo prišel po drva. Denar bo ravno zadostoval za nakup strojev za mlin na veter.

Drva so hitro odpeljali. Sklicali so poseben sestanek. Napoleon je sedel na vžisenem odru, poleg sebe pa je imel krožnik, na katerem je bil kupček denarja. Živali so druga za drugo šle mimo in si ogledale bogastvo.

Tri dni pozneje pa je zavladala velika zmešnjava. Whymper, bled, se je pripeljal na kolesu in vdrl v Napoleonovo sobo. Zastlišali so oglušujoče rjovenje. Kmalu so izvedeli, da je ves denar ponarejen Frederick je dobil drva zastonj!

Napoleon je sklical sestanek ter svaril živali pred najstrašnejšim.

Frederick bi se mogel odločiti za napad. Povsod so postavili straže. Golobe so poslali k Pilkingtonu s pomirjevalno poslanico.

Naslednjega dne je prišel napad. Bili so ravno pri zajtrku, ko je javila straža, da je Frederick s svojimi hlapeci že prekorlačil meje. Živali so mu drle nasproti, toda to pot niso imele takó lahkega opravka kot v bitki pri »Kravji ograji«. Kmalu so se morale umakniti v hiše in gledati skozi okna in line. Bilo je videti, kot da bi Napoleon bil na robu svojega propada. Edino Pilkington bi mogel pomagati in rešiti položaj. V tem trenutku so se vračali golobje s sporočilom na lističu papirja: »Zasluzili ste sile! Medtem je Frederick ogledoval mlin na veter. Napoleon je svečano izjavil, da je mlin dosti trden, da se bo upiral vsakemu poskusu. Toda kmalu so živali videle, da se močje vrtijo pri temeljih s kladivom in železnim drogom.

»Misliš sem si, je dejal osel Benjamin. »Ali ne vidite, kaj nameravajo. Nasipali bodo smodnika v luknjo in pognali vse v zrak!« Živali so prestrešene čakale. Po nekaj minutah so ljudje začeli bežati. Pokadilo se je, zagrmelo in ko se je dim razkadir, mlina na veter ni bilo več.

Ko so to videle, se je živalim vrnil pogum. To dejanje jih je raztogotilo, da je izginil ves prejšnji strah. Planine so iz hiš in se zgrale v sovražnika, ki se je branil z orožjem. Ena krava, tri ovce in dve gosji so padle, skoraj vsak je bil ranjen. Celo Napoleonu, ki je vodil operacije iz zaledja, je krogla opraskala rep. Toda tudi

sovražnik ni bil brez izgub. Boxer je s svojimi kopiti pobil tri možje. Psi Bluebell in Jessie sta raztrgala hlače lepemu številu, Napoleonova telesna grda, psi, so po ovinku prišli sovražniku v bok. Frederick je videl, da se mora umakniti, če ne bo obkoljen.

Živali so se stokaje zbirale na dvorišču. Mlin na veter je bil porušen od temeljev. Nenadoma so od Napoleonove hiše zaslišale strel iz puške.

»Zakaj pa streljanje?«, je rekel Boxer.

»Proslavljamo zmago!«, je vzklikal kričać.

»Kakšna zmaga?« je vprašal Boxer. Krvavel je na kolenih, izgubil je bil podkev in počilo mu je kopto. Nekaj desetih krogelj je čutil v stegnih.

»Kakšna zmaga, tovariš? Ali nismo pregnali sovražnika z naše zemlje — svete zemlje »Živalske kmetije?«

»Toda saj so uničili mlin na veter, za katerega smo delali dve leti.«

»Kaj zato? Zgradili bomo nov mlin na veter, Zgradili bomo šest mlinov na veter, če se nam bo zahotelo.«

Ko so videle plapolati zeleno zastavo, slišale streljanje — ustrelili so to pot sedemkrat — in Napoleonov govore, se jim je res zdelo, da so, izbojevale veliko zmago. Pelj so, govorili in še več streljali. Napoleon je nazval dogodek »Bitka Mlina na veter«, ustanovil »Odlikovanje Zelene zastave«, katero je najprej podelil samemu sebi. V splošnem proslavljanju so pozabili na nesrečno zgodbo o ponarejenih bankovih. (Nadaljevanje)

KULTURA

Ob 4. številki „Mlade setve“

Zadnja številka neodvisne primorske kulturno-literarne revije kaže, da se pojavljajo med nami vedno novi mladi pisatelji in pesniki, med katerimi je nekaj prav lepih talentov. Četrta številka je spet boljša od tretje tako po zunanji opremi, kakor tudi po umetniški vrednosti, pestrosti in zanimivosti.

Članek Na razpotju kaže pregled sodobnih miselnih tokov v umetnosti. Pisec umirjeno in stvarno kaže, kako so vsi poskusi tendenčne umetnosti v svetu postali smešni, pa tudi kako se sodobni pisatelji vračajo k resničnim dobrinam. Navedene trditve so podprte s stvarnimi citati. Od pesmi je najmočnejša Strausova pesem Krvavo rdeče zarje, ki s strahotno plastiko govori o težkih dneh slovenskega naroda. Doživeta in melodična je Trččkova pesem Pozdravi življenje, dobra razpoloženska je Kosova Negotovost in Valiantov Večer v Apeninih. Med prozo je lepa, tu pa tam idilična, pa spet razumsko doživeta Beličičeva zgodba Pesmi ni konec. Motivno zelo podobna je Šulinovova črtica Na pragu, ki je močno doživeta, dramatsko razgibana in estetsko kvalitetna. To je motiv, ki ga slovenska književnost še ne pozna. Med prozo je še uvrščena Damijanina Pravljična o materi in detetu, ki jo odlikuje posebno lep jezik. Bogat je v tej številki kulturni pregled zdoma in iz sveta. Med domačimi dogodki je poudarjen jubilej Košičevega igralskega udejstvovanja, med kulturnimi dogodki v svetu pa Meštovičev najnovejši kiparsko delo v Ameriki. Zanimivo je nadaljevanje razlage Kako si pridobiš prijateljev. Zunanjo opremo je oskrbel akademski kipar France Gorše, razpjetega pa je prispevala nekaj ilustracij linorezov akademske slikarice Bara Remčeva.

Po svoji pestrosti in preprostosti je najnovejša številka zanimiva, iz kulturno literarnih vidikov pa zelo pomembna, saj je to edina slovenska svobodna demokratična literarna revija, ki ni pisana po naročilu in pod cenzuro komunistične partije. Zato pa revijo toplo priporočamo in želimo, da bi se čim bolj razširila na primorskih tleh. Kupite jo lahko v Kat. knjigarni Fortunat v Trstu (poleg sv. Antona Novega). Dopise pa lahko pošljete na naslov Mlade setve, Trst, poštni predal št. 389.

ec.

Nov slovenski molitvenik

Pred kratkim je izšel v Trstu slovenski molitvenik »KRISTUS KRALJ«. Kakor se razveselimo vsake dobre slovenske leposlovne knjige na našem tržiščem, tako smo veselili tudi slovenskega molitvenika, ki je bil prav gotovo že zelo potreben. Molitvenik je moderen, primerne oblike, tiskan na tankem papirju in bogato ilustriran. Posebno se mi zdi potrebno poudariti, da so v molitveniku note slovenskih cerkvenih pesmi, ki bodo omogočale primorskim Slovincem, da se bomo naučili napevov in besedila pesmi, ki jih do zdaj še nismo poznali. Molitvenik je napisal znani pisatelj religioznih razmišljanj in liturgik dr. Ivan Vrečar.

ec.

Iz Slovenije in Jugoslavije

Ljudsko sodišče v Hrpeljah je obsodilo skupino tihotapev v seznanem okraju, ki so vodili živino s področja B na področje A in jo tu prodajali. Obsojeni so bili: Drago Sosič na 10 let, Stanko Čebohin na 7 let, Jože Ivančič na 5 let, ostali obtoženci pa na 3 mesece do 4 in pol leta odvzema prostosti s prisilnim delom.

Mestni ljudski odbor v Ljubljani je na izrednem zasedanju ukinil dosedanjí trošarinski ustroj meštin in odstranil mitnice. Istočasno je vlada izdala uredbó o trošarini v tako imenovanih avtonomnih mestih, ki predpisuje, katero blago je moči obremeniti s trošarino. V zvezi s tem je mestni ljudski odbor izdal odredbo o pobiranju mestne trošarine, po kateri niso podvrženi trošarini samo proizvodi in predmeti, ki jih uvozijo v mesto, marveč tudi proizvodi, ki jih izdelujejo na mestnem področju. Mestno trošarino mora plačati vsakdo, ki blago prejme ali ga uvozi zaradi potrošnje v mesto ter vsi mestni proizvajalci.

Organi jugoslovanske varnostne policije so pri Sv. Anj nad Tržičem prijeli Franca Ahačiča, kateremu očitajo, da je zagrešil več napadov na krajevne ljudske odbore v Sloveniji ter da ima na vesti smrt dveh jugoslovanskih častnikov. Dalje pravijo, da je večkrat na skrivaj odhajal v Avstrijo in imel zveze s tujino.

Dne 24. junija je bil v Lenu na Pohorju ubit aktivist OF Marčič. Jugoslovanska vojska je v akcijah proti skupini, ki je ubila Marčiča, ujela Rudolfa Liliča, Franca Čeha, Jakoba Helvinga, Ferda Kopnika in Jožeta Levčnika; bviš jugoslovanski orožniški podnadrednik Maks Hozič pa je padel v bojih z vojsko.

Pred beograjskim okrožnim sodiščem se je zaključila razprava proti Borivoju Panteliču in soobtožencem, ki so bili obdolženi da so vzpostavljali zvezo s četniškimi oddelki v Srbiji z namenom, da bi povzročili nerede. Obtožnica pravi nadalje, da so bili obtoženci v zvezi s tujci in da sta obtožena Pantelič in Aleksič vodila častnike na sestanek s četniki. Poročilo z razprave navaja, da sta bila to dva ameriška častnika in neki vojak, ki so pregledovali teren, kjer naj bi bilo pomožno letališče, dalje da sta obtožena dajala tujcem podatke glede preskrbe z orožjem, glede četniških akcij proti Titovi vojski in o pomožnem letališču, na katerem bi se lahko spuščala letala neke tuje države. Obsojeni so bili: Borivoj Pantelič na smrt z ustrelitvijo, Gvozden Aleksič na 16 let, Sreten Aleksič in Slavša Markovič na 3 leta, Živorad Polomac na 5 let ter Vladan Jovkovič na 18 mesecev odvzema prostosti s prisilnim delom. Obsodba poudarja, da je hotel Pantelič svoje delo prikriti z delom v uradu za ugotavljanje grobov padlih ameriških letalcev ter je pod pretežno iskanja teh grobov odhajal na teren, kjer je vzdrževal stalen stik s četniki.

V Beogradu je prisel novi ameriški veleposlanik v Jugoslaviji Cavendish Cannon. Na železniški postaji so ga sprejeli odpravnik poslov ameriškega veleposlanstva Cabot, britanski veleposlanik Charles Peak in šef protokola jugoslovanskega zunanjega ministrstva.

V soboto je vojaško sodišče v Ljubljani izreklo sodbo v razpravi proti Rainerju in ostalim nacističnim vojnim zločincem, katere je sodišče spoznalo za krive in ki so tudi sami priznali krivdo za zločine nad slovenskim prebivalstvom. Obtoženi so bili: Reiner, Kübler, Fleckner, Vogt, Hochsteiner, Gerlach in Müller na smrt z obesenjem, Glaser, Christl, Neubert, Hössl in Kuss na smrt z ustrelitvijo. Doujak in Hradetzky pa na 18 oziroma ma 16 let prisilnega dela.

Sodišče v Osijeku sodi skupino četnikov. Glavna obtožena sta Sa-va Batranovič in Cvetko Šijački, ki sta, kot pravi obtožnica, zagrešila niz zločinov proti ljudstvu. Bratranoviča je sodišče zaslišalo o umoru tajnika krajevnega ljudskega odbora v Dalju.

V Beogradu se je vršil proces proti delavcu Milovanu Miloslavljenu, ki je bil namestnik nekega četniškega komandanta. Obsojen je bil na 12 let ječe.

Srbija nadaljuje borbo za notranjo svobodo

Svobodnajškega duha borbene Srbije ni mogel zatreti niti teror rdečega fašizma. V zadnjem času je komunistični tisk prisiljen, da beleži vsaj en del procesov proti srbskim borecema za svobodo.

Tako je bil v Južni Srbiji ujet komandant sil narodnega odpora,

Milivoj Trbič in obsojen na smrt z ustrelitvijo. Na smrt je bil obsojen tudi njegov pomočnik, ostali pa na ječo.

Od 18 let ječe navzdol je bila obsojena skupina srbskih kmetov, ki je prehranjevala in pri Kruševcu skrivala borece za svobodo iz skupine svečenika Miloja Jankovića.

Pravtako je bil v Kruševcu obsojen na smrt z ustrelitvijo komandant neke druge skupine borecev za svobodo Andjelko Bošković, medtem ko so bili njegovi sodelavci obsojeni na ječo.

V Zemunu je bil obsojen na smrt z obesenjem srbski kmet Radovan Ilić, ki je ubil 2 člana komisije za prisilno odvzemanje žita narodu.

Drugi kmet je bil obsojen na smrt, ker se je ponoči priplazil do okna hiše, v kateri je zasedala komisija za prisilno odvzemanje žita kmetom ter z brzostrelko pobil vse člane komisije.

Vsi ti podatki so vzeti iz beograjskega dnevnika »Politike«.

Vesti s Tržaškega

Nov načelnik vzgojnega oddelka pri ZVU

G. kap. John O. Simoni je razrešen svoje službe kot načelnik šolstva na področju A v Julijski krajini in se vrne v avgustu v Ameriko v svoj civilni poklic. Zasluge g. Simonija za obnovo našega šolstva so pomembne. Simoni se je rodil v Colorado v Združenih državah. Preden je oblekel vojaško suktnjo je bil profesor na univerzi Baker v Kansas in ravnatelj oddelka za lepe umetnosti. V februarju l. 1944. je prišel v Italijo in je vodil vzgojne oddelke pri zavezniški vojaški upravi v raznih pokrajinah, dokler v avgustu l. 1945. ni dospel v Trst in prevzel šolstvo na področju A. Njegov naslednik je postal g. major Harry Anderson. Novega načelnika našega šolstva in vseh vzgojnih ustanov iskreno pozdravljamo z željo, da bi objektivno rešil vprašanja, ki jih je načel italijanski tisk. Uverjeni smo, da se bo pri svojih ukrepih držal stroge pravičnosti in enakopravnosti med Slovenci in Italijani. In to nam bo zadovolstvo.

Za tišino v mestu. Končno se je začela policijska oblast zanimati za kalitve miru, ki so doslej brezobzirno motili spanje Tržičanov po trudpopolnem dnevnem delu. Akcije proti kršiteljem se udeležujejo mestni stražniki in člani prometne policije. Obhodnice krožijo po mestu in predmetih ter so v tem kratkem času ugotovile in kaznovale številne prekrške.

Obisk švicarskih novinarjev. Na obisk ustanove »Švicarsko darilo« v Trstu je prispelo 16 švicarskih novinarjev. Pozdravil jih je višji častnik za civilne zadeve ZVU polkovnik James Carnes in komisar tržaškega področja podpolkovnik Gardner, ki je izrazil zahvalo za pomembno pomoč, ki jo je ponudila ta švicarska ustanova tržaškemu prebivalstvu. Švicarski novinarji so gostje tržaškega mesta. Svet za tržaško področje je izdelal za goste obširen načrt, ki je vključeval med drugim tudi obisk pristanišča z motornim čolnom in nekaterih omejenih točk ob Morganovi črti.

Gradnja ladij. V Združenih jadranskih ladjedelnicah so od konca vojne do danes splovili 16 ladij s 35.680 tonami, ki so jih naročil iz Norveške, Čile, Švedske in Italije. Ladjedelnice imajo zdaj v delu še 21 ladij v skupni tonazi 105.000 ton po naročilu Norveške, Švedske, Egipta, Paname, Argentine in Italije. Zračna pošta. Poštno ravnateljstvo je izdalo obvestilo, da odhaja zračna pošta iz Trsta vsak dan ob 7. uri na mirensko letališče pri Gorici. Posebni poštni nabiralniki za zračno pošto so na poštni palači v ulici Milano.

Nerednosti pri javnih delih. Po obvestilu zavezniških oblasti so dosejle aretirali v zvezi s preiskavo na oddelku za javna dela ZVU tri

Naročnike opozarjamo, da bomo s prihodnjo številko ustavili list vsem, ki ne bodo poravnali naročnine.

zavezniške častnike, 8 nameščencev tega oddelka in 13 zasebnikov, ki so pripadali stavbnim podjetjem. Poleg doslej objavljenih imen amer. majorja Richardsona in ang. majorja Squirea so aretirali tudi stotnika avg. vojske Da Vilda. Dosedanja preiskava je odkrila velike nerednosti, ki so bile pretežno izven obsega ZVU. Oblasti so odločene, da izpeljejo temeljito preiskavo, ki bo vso zadevo pojasnila. Popolno uradno poročilo bodo izdali, čim to ne bo več škodilo poteku preiskave.

Kako so raztovorili moko. Parnik »David G. Burnett« je, kakor smo že poročali, pripeljal v Trst 8500 ton moke, določene za področje A in Videm. Moko je poslala »Post Untra podpora«. Razkladanje dragocene pošiljke je bil izreden dogodek in je Fratures Section pri Aisu napravila vrsto fotografiranih posnetkov, ki prikazujejo raznolike trenutke pri tem delu. Zanimivo so n. pr. slike, ko žerjavi dvigajo težke tovore belih vreč iz trupa močocene ladje in jih prenašajo na železniške vagonne na obreznem železniškem tiru. Nekaj teh slik je Ais ljubezljivo tudi nam odstopila. Iz tehničnih vzrokov jih v našem tedniku žal ne moremo priobčiti. Razstavili smo jih na ogled v našem uredništvu.

Zaradi zvišanja krušne cene. Zacasna odškodnina radi zvišanja krušne cene za določene vrste upokojencev in brezposelnih je od 18. t. m. naprej določena na 18 lir dnevno.

General B. E. Moore odlikovan. Poveljni ameriških sil v Sredozemlju generalni poročnik John C. H. Lee je kot vršilec dolžnosti vrhovnega zavezniškega poveljnika podelil poveljniku 88. divizije gen. majorju B. E. Mooreju »Cak Leaf Cluster« prvega razreda k Distinguished Service Medal za njegove velike zasluge od 22. febr. do 8. maja 1945, ko je poveljeval 8. pehotni diviziji v Nemčiji.

Ženski politični zbor obstoji še malo časa, vendar se je pripetilo že par slučajev, da so se mlade ženske poskušale izdajati za članice policije in dobiti na ta način brezplačno vstopnico v kino in brezplačno vožnjo na tramvaju. Zato je bilo uradno odrejeno, da morajo imeti vse članice policije, ko nosijo civilno obleko, pri sebi uradno legitimacijo.

Ustanova na pomoč delavcem. (Ente Assistenza Lavoratori-ENAL). Zav. voj. uprava je to ustanovo uradno priznala za naslednico »Dopolavora«. Imovina bivšega fašističnega združenja, ki je bila svoj čas izročena v varstvo finančnim intendantom, bo prešla v last nove ustanove. Nova organizacija ni političnega značaja in ima namen skrbeti za okrevanje in vzgojo delavcev. Podrejena je vzgojnemu odseku ZVU.

Dolžnost naših somišljenikov je, da podprejo Tiskovni sklad »Demokracije«.

Prispevki za tiskovni sklad »Demokracije«

Neki duhovnik 500 lir; N. N. iz Trbiža 110 lir; preplačilo iz Štandreda 500 lir; N. N. iz tržaške okolice, da bi »Demokracija« vsako noč preganjala spanec g. tovarišem 1200 lir; Naročnica iz Štandreda 250 lir. Vsem priscrna hvala!

Odgovorni urednik: Janke Simičič. Tiska tiskarna Budin v Gorici. Tiskane z dovoljenjem A. I. S.

Vesti z Goriškega

Tatovi svetogorske podobe izobčeni. S posebno objavo je goriški nadškof naznanil, da bodo osebe, ki skrivajo podobe svetogorske Matere božje, katere je bila 7. junija ukradena iz goriške stolnice, izobčene, če do 6. avgusta t. l. ne vrnejo podobe svetišču ali pa nadškofu samemu.

Stolni kanonik dr. Mirko Brumat - 50 letnik. Dne 18. t. m. je stolni kanonik dr. M. Brumat obhajal svoj petdeseti rojstni dan. Dr. Brumat je ena najvidnejših osebnosti v naši deželi. S svojim neutrudljivim delom si je pridobil velik ugled in spoštovanje. Mož jasnih načel je imel težke borbe v dobi fašizma in je v prvih vrstah danes, ko grozi komunistična poplava. Ne slovi samo kot govornik, ampak je priznan tudi kot pisatelj nabožnih knjig in spisov ter spreten in duhovit novinar. Naj nam ga Bog ohrani še dolgo vrsto let in naj blagoslovi njegovo pogumno delo!

Profesorica klavirja. Gdč. Damjana Bratuževa iz Gorice, hčerka g. kavarnaja Rudija, je na tržaškem Konservatoriju napravila izpit za profesorico klavirja. Čestitamo.

Begunce iz cone A in B, katerim sta občinski urad in policija odredila podaljšanje dovoljenja za bivanje v Gorici, obveščamo, naj se ne razburjajo in begajo, ampak naj počakajo na nadaljnja navodila.

Pregled zaporov. Stotnik Robertson, vodja pravnega oddelka pri ZVU v Gorici, ki je tudi sodnik, je obiskal in pregledal goriške zapore. Ugotovil je, da se hrana pravilno deli, da so prostori snažni in da pisarna v redu postuje.

Delitev tobaka. Na odrezka štev. 27 in 28 tobacne izkaznice se v Gorici in na deželi dobi 100 gramov tobaka in cigaret.

Davek na napise in znamenja. Mestno županstvo naznanja, da je v goriški občini uveden davek na napise in znamenja. Vsi trgovci, obrtniki, rokodelci in svobodni poklici, ki imajo pri svojih podjetjih ali uradih enega ali več napisov ali znamenj, so dolžni, da to naznanijo davčnemu oddelku mestne uprave. Občinski pooblaščenec bodo razdeljevali posebne, za to pripravljene tiskovine in jih bodo nato tudi pobirali, ko jih bodo prizadeti izpolnili z vsemi potrebnimi podatki.

Dobrovo-Kojsko. Komunistični elementi so nagnali na Dobrovo in v Kojsko nekaj lahkovernih in bojazljivih kmetov-najemnikov, da bi razgrajali proti ZVU, ker je zaprla zadrujo, kakor smo že poročali. Policija je z lahkoto zapodila domov te zapeljance.

Lipa pri Komnu. Kmet Rudolf Kavčič je oral njivo in zadel ob človeški okostnjak. Zdi se, da je od osebe, ki je bila ubita l. 1944.

Zalošče na Vipavskem. Kakor malokatera slovi naša vas izza »osvobodilne borbe« ne toliko po borcih z bojišči, kolikor po borbi proti izdajalcem, belogardistom in sploh »proti ljudskim« elementom doma. Ker pa hočemo izpolniti Titovo naročilo: »Boj na bojišču je sicer končan, a borba proti reakciji se nadaljuje!«, se tega točno držimo. Vas smo sicer precej očistili, a tu pa tam kaka družina še dela napotja, pa jo bomo z lepa ali z grda že spravili na »pravo pot«.

Več opravka nam povzročajo tuji elementi, zlasti iz cone B. Tako smo zadnje dni imeli spet opravilo s takim nevarnežem, katerega smo ravno o pravem času še postavili na varno. Zato opozarjamo vse tuje, tudi take, ki krožijo po vasi z aktivkami, naj si dobro ogledajo vest, predno prestopijo našo mejo. Vsa toliko imamo tudi še občutne žrtve z večletnimi zapori, a to nič ne de, »žrtve morajo biti«, a zmagabo vendarle naša. Odklikujemo se nadalje po naših odličnih voditeljih, govornikih, aktivistih, ki slovijo daleč na okoli po svojem modro urejenem stanju v vasi. Brez dvoma je tudi njihova zasluga, da smo se odcepili od po »reakcionarnem duhu« okuzenega Dornberga. Dornberg rabimo sicer vsako uro, toda v petletnem »planu« bomo poskrbeli, da se od njega popolnoma osvobodimo. Skrbeti moramo, da pojde staro in mlado, vse kar lazi, vsako nedeljo in praznik na Ljaka, da na ta način navezemo stike z Ljajkom in nadomestimo Dornberg. Pozabiti ne smemo tudi na južni kvart našega »protektorata«, Saksida. Tam so zlasti na glasu močni finančniki, zato toliko bolj nevarni tujim vplivom. Kakor niso varni pred Dornbergom, tako vsled preprirov radi obnove še manj pred Rihenbergom. Zato skrbimo, da premostimo tudi to nevarnost ali z domačo »ozno« ali kar naravnost

z »rampo« zaprimo vse dohode v vas; šele na ta način bomo lahko mirno spali in bo naša borba popolna.

Miren pri Gorici. Zadnji dopis iz naše vasi omenja petorico nedolžnih žrtve, ki zama čaka na prenos v blagoslovljeno zemljo. Morilci teh nesrečnikov, ki se še vedno kretajo v svobodi, nočejo niti povedati, kje so trupla zakopana. Ko so trupla padlih partizanov bila prepeljana na domače pokopališče, je tovariš govornik poudaril, da »mojih spremljali na kraj, kamor spada vsak pošten kristjan«. Kaj mogoče zato, ker so padli od bratske roke, teh pet ni bilo poštenih? Vsi domačini jih poznajo kot poštnjake in zavedne narodne delavce. Posebno Vera je bila vzor požrtvovalnega narodnega delavca. Na koru pri orglah, pri Marijini družbi, pri igrah, pri predavanjih, splošno, kjer je bilo treba pomagati, tam je prišla. Pod fašizmom ji je bilo poudeno mesto učiteljice otroškega vrta, a je odklonila, ker ni hotela obleči črne srajce. In za vse njene žrtve je morala umreti. Tako komunizem plačuje narodne delavce in zato njegove žrtve ne smejo počivati v blagoslovljeni zemlji! — Pri nas so zavezniki obnovili vso vas razen hlevov in nekaj hiš, katerih lastniki čakajo, da jih pridejo »naši« obnoviti. »Primorski dnevnik« pere zamorca, ko pravi, da je ZVU kriva, da se obnova dežele ni doživela. Pri nas je vsa vas priča, kako je bilo, ko je prišel guverner in ponujal roko v skupno sodelovanje. Takrat so naši terenci ponudbo odbili, češ, ne rabimo in ne maramo vas. Zato se radi nepopravljenih hlevov pomenite z vaškim odborom, ki nosi krivdo.

Smast. Med prevozom iz bolnice v Cedadu proti domu je umrl Golja Jožef, kmetijski sin in mlekarnik, star 35 let. Pogreb splošno priljubljeneja in spoštovanega mladega moža je bil 13. t. m. ob številni udeležbi domačinov. Svojem izrekamo iskreno sočutje!

Teško prizadeta družina se domačemu župniku, darovalcem cvetja, vaškemu pevskemu zboru za zalostinke in vsem pogrebcom tem potom iskreno zahvaljuje.

Vojnim oškodovancem izplačuje finančna intendantca še nadalje predjeme za škodo na hišnih premičninah, obleki in perilu. Vendar se izplačevanje vrši zelo počasi, ker ni zadosti soboja za pregledovanje in reševanje tisočev prijav. Glavna ovira za redno izplačevanje pa je v tem, da finančni policijski organi ugotavljajo ali menijo, da so stranke prijavile več škode kot so jo v resnici utrpeli. Ker določa člen 4 zakona od leta 1940, da sme v takih primerih komisija pravico prizadetim strankam vsako pravico do odškodnine tudi za škodo, ki se je res dogodila, vrača finančna intendantca take prijave zopet finančni policiji za ponovni pregled ali za nova pojasnila, kajti če se izkaže, da so stranke namenoma prijavile več škode kot so jo v resnici utrpeli, more take spore reševati le komisija, ki bo končno sodila v zadevi. V tem slučaju finančna intendantca ne prevzame odgovornosti in prošnje za predjem zavrne.

ZANIMIVOSTI

Katoliški slovenski kongres v Ameriki. V dneih 4. 5. in 6. julija se je vršil v Lemontu v Združenih državah katoliški slovenski kongres v proslavo 1200 obletnice spreobrnjenja Slovencev. Na kongresu je bil glavni govornik kardinal Samuel Stritch, ki je govoril o pokristjanjenju Slovencev.

Attlee in komunizem

Prvikrat odkar je ministrski predsednik je predsednik laburistične angleške vlade izrekel jasno sodbo o dogodkih v vzhodni Evropi. Na nekem rudarskem zborovanju v Yorkshire je 21. junija izjavil: »Svoboda besede, svoboda vesti in osebna svoboda so prava vsakega posameznika bodisi kapitalista, bodisi delavca, konservativca, liberalca ali socialisti. Kjerkoli so v veljavi ustroji z eno samo kandidatno listo, kjerkoli je vlada, ki se je ne more odstraniti z glasovanjem, tam ni prave demokracije in ne svobode. Neoporečno je, da v raznih deželah vzhodne Evrope narodi nimajo človeških pravic in so takozvane demokratične vlade samo prevara. Zaskrbljen sem, da so v Veliki Britaniji ljudje - in sicer ljudje, ki se nazivljejo socialisti - ki po vsem videzu odpuščajo dejanja takozvanih levičarskih vlad, a bi kar najbolj odločno ugovarjali, če bi prav ista dejanja izvedle desničarske vlade«.